

ดีไอไอ-ไทยแลนด์ โดยสังเขป

Open Access (OA) หรือ การเข้าถึงแบบเปิด มีที่มาจากแนวคิดของนักวิจัยที่ต้องการผลักดันให้ผู้ใช้ปลายทางสามารถเข้าถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาได้อย่างอิสระ ผนวกกับการพัฒนาของเทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีแบบเปิด และอินเทอร์เน็ตที่เป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลออกไปได้อย่างรวดเร็วไม่จำกัดเวลา และสถานที่ จึงเกิดความเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการผลิตและเผยแพร่ผลงานวิจัยไปสู่รูปแบบออนไลน์มากขึ้น ซึ่งทำให้ผู้ใช้ปลายทางสามารถค้นหา นำไปอ่าน ถ่ายโอน ทำสำเนา แจกจ่ายต่อ ภายใต้เงื่อนไขของการอ้างอิงในเรื่องการเผยแพร่ผลงานนี้ยังมีผลกระทบต่อความก้าวหน้าในอาชีพ และชื่อเสียงในวงวิชาการ ยิ่งทำให้นักวิจัยตระหนักถึงเรื่องสิทธิในตัวผลงานมากยิ่งขึ้น เหล่านี้จึงเป็นที่มาให้เกิด OA ที่มุ่งเน้นให้ผลงานไปสู่ผู้ใช้ประโยชน์มากที่สุดผ่านช่องทางของเทคโนโลยีและการจัดเก็บในรูปแบบของคลังความรู้ หรือฐานข้อมูลออนไลน์ โดยที่สิทธิยังเป็นของเจ้าของผลงานนั่นเอง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.) เป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาระบบวิจัยของประเทศ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องติดตามและพัฒนาการดำเนินงานให้สอดคล้องต่อความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในแง่ของการเผยแพร่ผลงานวิจัย วช. มีหน่วยงานตามโครงสร้างที่รับผิดชอบโดยตรง ได้แก่ ศูนย์สารสนเทศการวิจัย (ศสจ.) ซึ่งทำหน้าที่เป็น

ศูนย์กลางข้อมูลและสารสนเทศทางการวิจัยของประเทศ มีการดำเนินงานทั้งในรูปแบบของฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น ได้แก่ ศูนย์ข้อมูลการวิจัยดิจิทัล (Digital Research Information Center (www.dric.nrct.go.th)) ที่ให้บริการสืบค้นข้อมูลพร้อมเอกสารฉบับเต็ม ได้ทุกที่ทุกเวลา

ปัจจุบันมีข้อมูลฉบับเต็มของงานวิจัยและวิทยานิพนธ์ให้บริการกว่า 33,000 ไฟล์ และบทความกว่า 187,000 ไฟล์ การเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลทางการวิจัยนี้ วช. ดำเนินการโดยอยู่ภายใต้กรอบของ มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2550 ที่ “เห็นชอบให้กระทรวง กรม รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานอื่นของรัฐ และหน่วยงานในกำกับของรัฐต่าง ๆ จัดส่งผลงานวิจัยที่สำเร็จเป็นเอกสารรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ วารสารการวิจัย บทความวิจัยและวิชาการ ไปให้สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติเป็นประจำตลอดไป” นอกจากนี้ วช. โดย ศสจ. ยังมีการดำเนินงานในรูปแบบของคลังข้อมูลเพื่อการเชื่อมโยง ได้แก่ คลังข้อมูลงานวิจัยไทย (Thai National Research Repository (www.tnrr.in.th)) ที่เกิดจากความร่วมมือของภาคีเครือข่ายองค์กรบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) เพื่อประโยชน์ทั้งในด้านของการสืบค้น และการประมวลผลเพื่อการตรวจสอบความซ้ำซ้อน การจัดสรรงบประมาณและพิจารณาแนวโน้มการทำวิจัยของประเทศ ปัจจุบันมีหน่วยงานร่วมเชื่อมโยงแล้ว 50 หน่วยงาน มีผลงานวิจัยที่ร่วมเชื่อมโยงแล้วกว่า 300,000 รายการ

นอกจากลักษณะของฐานข้อมูลและคลังข้อมูลแล้ว วช. ยังเปิดเวทีสำหรับเผยแพร่บทความวิจัยที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ โดยการจัดพิมพ์วารสารสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ 2 ฉบับ ได้แก่ ฉบับวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทั้งที่เป็นผลงานวิจัยที่ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก วช. และจากแหล่งทุนอื่น ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ได้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในวงการวารสาร ที่มุ่งเน้นให้ไปในทิศทางของการเป็น OA มากขึ้น ในปี พ.ศ. 2554 วช. จึงได้หยุดดำเนินการตีพิมพ์วารสารในรูปแบบตัวเล่ม และปรับสู่การให้บริการในรูปแบบ e-Journal ในลักษณะของการให้ทุนอุดหนุนการจัดทำวารสารวิชาการทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์ โดยที่สิทธิ์ของผลงานยังเป็นของเจ้าของผลงานเดิม

ไม่เพียงแต่การเป็นแหล่งรวบรวมเผยแพร่และตีพิมพ์ผลงานวิจัย วช. ยังพัฒนาให้เกิดการทำงานร่วมกัน (Interoperability) ของเทคโนโลยีที่มีมาตรฐาน เป็นการต่อยอดไปสู่ความมั่นคงของข้อมูลในยุคอินเทอร์เน็ต ด้วยการเป็นหน่วยงานที่ริเริ่มดำเนินการในเรื่องของ รหัสมาตรฐานประจำทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัล (Digital Object Identifier - DOI) (ราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติคำศัพท์ว่า ตัวระบุวัตถุดิจิทัล (ดีโอไอ)) ที่ทำหน้าที่เป็นตัวบ่งชี้ถาวรเพื่อการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดิจิทัลได้แม้มีการเปลี่ยนที่อยู่ของเว็บไซต์ก็ตาม (อ่านข้อมูลเกี่ยวกับดีโอไอได้ที่ www.doi.nrct.go.th) ไม่เพียงกำหนดรหัสดีโอไอให้แก่ทรัพยากรสารสนเทศทางการวิจัยที่ถูกจัดเก็บในฐานข้อมูล แต่ วช. ยังเปิดกว้างให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถส่งข้อมูลเพื่อขอรหัสดีโอไอให้แก่ทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลได้ โดยไม่มีค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ ให้อยู่ภายใต้ข้อตกลงที่ยอมรับร่วมกัน

การดำเนินการของ วช. ดังที่กล่าวมา นอกจากจะดำเนินการให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี โดยยึดหลักการเพื่อผลักดันผลงานวิจัยไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างสูงที่สุด และคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิ์ของเจ้าของผลงานแล้ว ยังเป็นไปตามแนวทางหลัก ของการพัฒนาระบบวิจัยของโลก ดังจะเห็นได้ว่าสภาวิจัยของโลก (Global Research Council - GRC) ก็ได้หยิบยกเอาประเด็นของ OA มาแลกเปลี่ยนและผลักดันอย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 2013 (พ.ศ.2556) และผลักดันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

เรียบเรียงโดย

นางสาวสุกฤตา หนูเอียด

บรรณารักษ์ ฝ่ายบริหารจัดการตัวระบุวัตถุดิจิทัล

ศูนย์สารสนเทศการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ